

Atama Bekleyen Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutumları Üzerine Nitel Bir Çalışma

Cansel Kadioğlu Akbulut^a, Sevim Güven^b, Serpil Karaalioğlu^c

^a Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi ABD, Tokat, Türkiye

^b Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi ABD, Tokat, Türkiye

^c Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilgisi Eğitimi Programı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Tokat, Türkiye

ÖZET

Tutum, insan davranışını açıklayan en önemli kavramlardan biri olduğu için eğitim bilimleri dâhil pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Tutum, bireylerin bir tutum nesnesine yönelik duyuşsal, bilişsel ya da davranışsal eğilimlerini düzenledikleri yatkınlık olarak tanımlanabilir. Alanyazında öğretmen adayları ve öğretmenler ile yapılan çalışmalar öne çıkarken, atama bekleyen öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarını inceleyen araştırmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Atama bekleyen öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji deseni üzerine kurgulanmıştır. Çalışma grubu, ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenen, Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan özel bir kurumda Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) hazırlık programına devam eden atama bekleyen 12 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşme yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen verilerin içerik analizi yöntemi ile çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan kodlar 16 tema altında düzenlenmiştir. Bu temalar, tutum değişkenin üç bileşeni olan duyuşsal (duyuşsal özellikler, kişisel meziyetler, demokratik öğretmen tavrı, geleceği şekillendirme, toplumun mesleğe yönelik algısı), bilişsel (mesleki yeterlik, çalışma koşulları, eğitim ortamlarının fiziksel koşulları, öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri, mesleğin ekonomik boyutu, eğitim politikaları) ve davranışsal (mesleki beceri edinme kaynakları, mesleğin sosyal boyutu, meslektaşlarla ilişkiler, veliyle ilişkiler, yönetim boyutu) öğeler altında sınıflandırılmıştır.

MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim 28 Aralık 2017
Kabul 1 Ocak 2017

ANAHTAR KELİMELER

Tutum, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum; atama bekleyen öğretmenler; nitel araştırma; fenomenoloji

Giriş

Tutum kavramı temelde sosyal psikolojinin konusu olarak ortaya çıkmış ve zamanla eğitim, iletişim ve siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerdeki araştırmaların çalışma alanlarına da girmiştir. Alanyazın incelendiğinde tutum ile ilgili pek çok tanım olduğu görülmektedir. Bunlara örnek vermek gerekirse, Rosenberg ve Hovland (1960, s.1)

tutumu, “belirli nesnelere karşı belirli bir şekilde tepki verme eğilimi” olarak tanımlamaktadır. Diğer bir tanıma göre tutum, “birey geliştikçe karşılaştığı çeşitli nesnelere yönelik kalıcı bir sistem haline getirdiği biliş, duygu ve davranış eğilimidir” (Krech, Crutchfield ve Ballachey, 1962; s.139). Smith (1968, s.458) ise tutumu, “bir kişiye atfedilen psikolojik bir objeye yönelik düşünce, duygu ve davranış eğilimlerindeki yönelimleri belirlemek için kullanılan bir kavram” olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde İnceoğlu (2010, s.13) tutumu “bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine (motivation) dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir.” şeklinde açıklamaktadır.

Alanyazında tutum kavramına yönelik farklı tanımlar olsa da bu tanımların ortak noktaları şu şekilde açıklanabilir. Bütün tanımlarda tutum, bir obje ya da nesneye yönelik geliştirilen bir durumdur. Tanımda psikolojik obje ile ifade edilen tutum konusu, akıllı telefonlar gibi somut bir kavram olabileceği gibi demokrasi gibi soyut bir kavram da olabilir. Bireyler günlük yaşantılarında sayılamayacak kadar çok tutum objesi ile karşılaşır, ancak sadece kendileri için bir anlam ifade eden objelere karşı yaşanmışlıklarının sonucunda tutum geliştirirler. Diğer taraftan bütün tanımlarda tutum, verilen bir tepki ya da tepki vermeye yönelik bir eğilim olarak tanımlanmaktadır. Bunlara ek olarak tanımlarda tutumun duyuşsal, bilişsel ve davranışsal öğeleri vurgulanmaktadır.

Tutum değişkeni kendini oluşturan üç bileşen ile açıklanabilir: bunlar duyuşsal, bilişsel ve davranışsal öğelerdir (Krech, Crutchfield ve Ballachey, 1962). *Duyuşsal öğe*, bireyin tutum objesi ile bağlantılı duygularını ifade etmektedir. Birey bir tutum objesine karşı olumlu ya da olumsuz, hoşlanma ya da nefret etme, memnuniyet ya da rahatsızlık gibi duygular besleyebilir. *Bilişsel öğe* ise bireyin tutum nesnesi hakkındaki inançlarını kapsamaktadır. Diğer bir ifade ile bilişsel öğe, bireyin tutum objesi hakkındaki bilgileri ve değerlendirmeleri sonucunda oluşan görüşleridir. *Davranışsal öğe* ise bireyin tutum nesnesine yönelik olan yaklaşma ya da uzaklaşma gibi davranışsal eğilimleridir. Tutumun bu üç öğesi, birbirinden ayrı birer bileşen olarak tanımlansa da bu öğeler arasındaki etkileşimler oldukça karmaşıktır (Krech, Crutchfield ve Ballachey, 1962; Smith, 1968). Tutumun üç öğesini bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse; *öğrencilerin fen dersindeki etkinliklerine yönelik tutumları*, etkinlikleri yaparken kendini mutlu ya da mutsuz hissetmesi (duyuşsal), fen etkinliklerinin öğrenmeyi desteklediğini düşünmesi (bilişsel) ve etkinliklere ne ölçüde katıldığı (davranışsal) ile açıklanabilir. Benzer şekilde *öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* bu üç öğe doğrultusunda açıklamaya çalışırsak; bireyin öğretmenlik mesleğini sevmesi duyuşsal, mesleğin gereklilikleri ya da çalışma koşulları hakkında bilgi sahibi olması bilişsel ve mezun olduktan sonra alanında çalışması ya da çalışma eğiliminde olması ise davranışsal öğe ile açıklanabilir. Tutumun üç bileşenli yapısında, bu üç öğe birbiri ile tutarlı olduğunda, bireylerin tutumları kalıcılık gösterir yani değiştirilmesi zordur. Diğer taraftan, bu üç öğe arasında tutarsızlık olduğu durumlarda, bireylerin tutumlarını değiştirmek daha kolaydır (Smith, 1968). Örneğin, sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bilen (bilişsel) ancak sigara içmekten keyif alan (duyuşsal) ve günde bir paket sigara alan (davranışsal) bir bireyde, bu üç öğe arasında tutarsızlık söz konusudur. Bu kişiye sigara içmenin kansere yol açacağına dair yaşanmış örnekler ya da olayın biyolojik yönlerini açıklayan animasyonlar, görseller, somut materyaller sunularak kişinin sigaranın zararlı olduğuna dair bilişsel öğesi kuvvetlendirilebilir. Bu şekilde bireydeki duyuşsal ve davranışsal öğeler de sigara bırakmaya yönelik bir tutum oluşturulacak şekilde

değiştirilebilir. İrlanda asıllı Amerikalı filozof ve tıp bilimci William James, tutumdaki değişimlerin insan hayatı üzerindeki önemini şu sözü ile açıklamıştır: “Benim kuşağımın en büyük keşfi, insanların tutumlarını değiştirerek, yaşamlarını da değiştirebileceğini öğrenmesidir.”

Tutumlar, insanların farklı durumlarda nasıl davrandığını ya da davranma eğiliminde olduğunu açıkladığından, davranış bilimlerinde anahtar bir kavram olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2010). Bu nedenle sosyal bilimlerdeki pek çok araştırmada bireylerin farklı nesnelere, durumlara, gruplara, kurumlara ve mesleklere yönelik tutumları incelenmiştir. Benzer şekilde, eğitim bilimleri alanında da toplumların geleceğini şekillendiren ve eğitim sisteminin vazgeçilmez bir parçası olan öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları da pek çok araştırmacının konusu olmuştur. Hiç kuşkusuz eğitim sisteminin başarılı olması öğretmenlerin nitelikli olmasına bağlıdır. Bunun için öğretmenlerin alan bilgisi, pedagojik bilgi, genel kültür bilgisi gibi pek çok yeterliğe sahip olması gerekmektedir. Diğer taraftan öğretmenlerin mezuniyetten sonra bu yeterliklerin gelişimini sürdürmeleri beklenmektedir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini destekleyen en önemli faktörlerden biri de mesleklerine yönelik tutumlarıdır. Mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olan öğretmenler, işini severek yapacak, kendini geliştirmeye açık olacak, problemlerle karşılaştığında dahi bu zorlukları aşmak için çaba gösterecektir. Bunun sonucunda da mesleğinde daha başarılı olacaktır.

İlgili alanyazın incelendiğinde, ağırlıklı olarak öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının cinsiyet, öğrenim görülen program türü, tercih nedeni gibi çeşitli değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini inceleyen nicel araştırmalar göze çarpmaktadır (Aydın ve Sağlam, 2012; Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Bulut, 2009; Hacıömeroğlu ve Şahin-Taşkın, 2010; Özder, Konedraı, ve Zeki, 2010; Serin, Güneş ve Değirmenci, 2015; Uyanık, 2017; Üstüner, 2006). Benzer şekilde görev yapmakta olan (atanmış) öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalarda da nicel araştırma yöntemleri yaygın şekilde kullanılmıştır (Bayhan, 2009; Bozca, 2015; Süral, 2013; Tufan, 2016; Zoroğlu, 2014). Bununla birlikte alanyazında, eğitim fakültelerinden mezun olmuş ya da pedagojik formasyon eğitimi sertifika programını tamamlamış ancak henüz atanmamış ya da düzenli bir işi olmayan öğretmenlerin (diğer bir ifade ile atama bekleyen öğretmenlerin) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Mezun ve atama bekleyen öğretmenler ile yapılan sınırlı sayıda çalışmada, katılımcıların sınava ilişkin görüşleri (Odabaş, 2010) ya da sınav kaygısı incelenmiştir (Yılmaz, 2017). Bu doğrultuda atama bekleyen öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarını belirlemeye ilişkin çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmanın alanyazındaki bu boşluğa katkı sağlaması beklenmektedir. Bu araştırmanın amacı, atama bekleyen öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Atama bekleyen öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından *fenomenoloji (olgubilim, görüngubilim)* deseni üzerine kurgulanmıştır. “Nitel araştırmanın önemli yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji bir fenomenin bireylerin ya da belirli bir grup

deneyimi açısından tanımlanmasıdır. Bu bağlamda sevdiğiniz birinin ölmesi, bir toplantı, bir hastalık ya da şampiyonluk ligi maçının kazanılması gibi spesifik duygularla ilgilenir” (Christense, Johnson ve Turner, 2015, s.408). Bu araştırmada ise atama bekleyen öğretmenlerin eğitim yaşantıları ve/veya sahip oldukları öğretmenlik deneyimleri doğrultusunda mesleklerine yönelik duygu, düşünce ve davranış eğilimleri temel alınarak tutumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için *ölçüt örnekleme* yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde temel ilke katılımcıların araştırmanın başında belirlenen ölçütlere göre seçilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada katılımcıların daha önceki yıllarda KPSS'ye girip atanamamış olması ve özel bir kurumda KPSS'ye yönelik hazırlık kursuna devam etmesi ölçüt olarak alınmıştır. Katılımcılar, Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan özel bir kurumda KPSS'ye hazırlık programına devam eden atama bekleyen öğretmenlerden oluşmaktadır. Gönüllülük esasına dayalı olan bu araştırmaya atama bekleyen 12 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Mezun Program	Olduğu Öğretmenliği	Mezuniyet Yılı	Mezun Olduğu Üniversite	Öğretmenlik Deneyimi
1	Erkek	24	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2014	Hacettepe Üni.	Ücretli öğretmenlik
2	Kadın	27	Sınıf	Öğretmenliği	2014	Gazi Üni.	Ücretli öğretmenlik Özel ders
3	Kadın	24	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2014	Kırıkkale Üni.	Özel sektör
4	Kadın	28	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2014	Gazi Üni.	Alan dışı deneyim
5	Kadın	23	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2015	Gazi Üniv.	Ücretli öğretmenlik
6	Kadın	23	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2015	KATÜ	Özel sektör
7	Erkek	24	Türk Dili ve Edebiyatı	Bölümü	2014	Gazi Üni.	Ücretli öğretmenlik Deneyimi yok
8	Kadın	26	Sosyal Bilgiler	Öğretmenliği	2015	Gazi Üni.	Alan dışı deneyim
9	Kadın	26	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları	Bölümü	2013	Muğla Üni.	Özel ders
10	Kadın	26	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2013	Hacettepe Üni.	Ücretli öğretmenlik
11	Erkek	26	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2013	Gazi Üni.	Özel sektör
12	Kadın	25	Fen Bilgisi	Öğretmenliği	2014	KATÜ	Ücretli öğretmenlik Özel sektör

Tablo 1'de görüldüğü üzere çalışma grubu üçü erkek dokuzu kadın toplam 12 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 23 ile 28 arasında değişmektedir. Mezun olunan program dikkate alındığında katılımcıların çoğunlukla Fen Bilgisi Öğretmenliği programı mezunlarından oluştuğu görülmektedir. Mezuniyet yılı ise 2013-2015 arasında değişiklik göstermektedir. Mezun olunan üniversitelere bakıldığında ilk sırada altı katılımcı ile Gazi Üniversitesi yer almaktadır. Öğretmenlik deneyimi açısından, yedinci katılımcının mezuniyet sonrasında herhangi bir deneyimi yokken, üçüncü ve sekizinci katılımcının alan dışı çalışma deneyimi olduğu ve diğer katılımcıların devlette ücretli öğretmenlik ya da özel sektörde öğretmenlik yaptığı gözlenmiştir.

Araştırma Verilerinin Elde Edilmesi ve Çözümlemesi

Bu araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen *yapılandırılmış görüşme formu* kullanılarak yüz yüze görüşme yoluyla elde edilmiştir. İlk aşamada 15 görüşme sorusu hazırlanmış ve biri Fen Bilimleri Eğitimi alanında duyuşsal değişkenler üzerinde çalışan diğeri Sınıf Eğitimi alanından iki uzmandan alınan geri dönütler neticesinde ifadeler düzeltilerek 12 adet soruya indirilmiştir. Daha sonra araştırmacının ölçütlerini sağlayan bir öğretmen ile hazırlanan bu soruların anlaşılabilirliğini belirlemek için bir ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama neticesinde ele edilen dönütlerden sonra görüşme formuna son hali verilmiştir (bakınız Ek-1).

Görüşmeler, kurs saatleri dışında katılımcıların uygun olduğu zaman ve mekânlarda 2017 yılı Ocak ayı içerisinde yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler, katılımcıların izni ile kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan görüşmeler Word belgesine dönüştürülerek geçerlik ve güvenilirlik sağlamak amacıyla katılımcılara tekrar gönderilmiştir. Katılımcılardan görüşme ifadelerini okuyarak, görüşmelerine yönelik açıklama getirmek istedikleri noktalar ya da değiştirmek istedikleri ifadeler olup olmadığına ilişkin geri dönüt vermeleri istenmiştir. Yalnız bir katılımcı görüşmedeki ifadelerinde düzeltme yoluna gitmiş diğerkatılımcılar görüşmelere ilişkin herhangi bir düzeltme yapmamıştır.

Araştırma sorularından elde edilen veriler *içerik analizi* yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizi, “bir veya birçok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmek amacıyla kullanılır” (Kızıltepe, 2015, s.254). Word belgesi olarak deşifre edilen tüm veriler araştırmacılar tarafından okunmuştur. Öncelikle üç araştırmacı tarafından verilerin ön kodları ayrı ayrı çıkarılmıştır. Daha sonra, araştırmacılar elde ettikleri kodları birleştirmiştir. Akabinde tüm araştırmacılar tarafından ortak ön kodlar oluşturularak açık kodlama yapılmıştır. Bunun için araştırmacılar belirli aralıklardaki oturumlarla bir araya gelerek öncelikle tüm soruları içeren kodlar çıkarmışlardır. İlk açık kodlamada 111 kod çıkartılmıştır. Daha sonra veriler tekrar tekrar incelenerek kod sayısı ilk aşamada 139, sonraki aşamada 152, bir sonraki okumada 187’ye çıkarılmış ve en son değerlendirmeden sonra seçici kodlama yapılarak nihai kod sayısı 138 olarak belirlenmiştir. Araştırmada kodlama şekli olarak *kelime ve kelime grubu kodlama* kullanılmıştır. Belirlenen kodlar içerik açısından incelenmiş, birbiri ile ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuş ve bu temalar anlam bütünlüğü esas alınarak isimlendirilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde atama bekleyen öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları, görüşmelerin analizinden elde edilen kodlar ve bu kodlardan ortaya çıkan temalar esas alınarak ayrı ayrı tablolarda sunulmuştur. Bu temalar, araştırmanın kuramsal çerçevesine dayanarak tutum değişkeninin üç bileşenli yapısı (duyuşsal-bilişsel-davranışsal öge) dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Tutum öğeleri arasındaki etkileşimler oldukça karmaşık olduğundan, bir temada katılımcıların ifadelerinde baskın olan öge ne ise ona göre tema sınıflandırılmış ve bulguların sıralaması bu sınıflandırmaya göre yapılmıştır.

Katılımcılar, herhangi bir tema altında çoğunlukla öğretmenlik mesleği ile bağlantılı duygularını (hoşlanma, sevme, korkma, ilgi duyma gibi) ifade etmişlerse, ilgili tema duyuşsal boyutta değerlendirilmiştir. Diğer taraftan, kişisel tecrübeleri ve gözlemleri sonucunda meslekleri ile ilgili elde ettikleri bilgi ve değerlendirmeleri açıklamışlarsa bilişsel boyutun baskın olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Son olarak, kişisel tecrübeleri sonucunda sergiledikleri, karşılaştıkları ya da meyilli oldukları davranışları açıklamışlarsa tutumun davranışsal boyutunun ağırlıklı olduğuna karar verilmiştir. Bu doğrultuda, bulgular duyuşsal, bilişsel ya da davranışsal boyutun öne çıkmasına göre temalar halinde sıralı biçimde sunulmuştur.

Tutumun Duyuşsal Ögesine Yönelik Bulgular

Katılımcıların meslekleri ile ilgili hislerini belirten kodlar *duyuşsal özellikler* teması altında toplanmıştır. Bu tema altındaki kodlar, “mesleğe manevi anlam yükleme” gibi olumlu ya da “mesleğe ilgi ve istek duymama” gibi olumsuz duyguları içerdiğinden, tutumun duyuşsal ögesi altında değerlendirilmiştir. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2 Duyuşsal Özellikler Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Mesleği sevme	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12	12
Mesleki doyum	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12	10
Mesleğe ilgi ve istek duyma	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9	8
Öğretmen öz-yeterliği	K2, K3, K4, K5, K7, K8, K11	7
İnsan ve çocuk sevgisi	K3, K5, K7, K8, K10	5
Mesleğe manevi anlam yükleme	K1, K2, K3, K4	4
Öğretmeyi sevme	K3, K8, K9	3
Öğrenciye saygı duyma	K1, K7, K9	3
Öğrencinin güvenini kazanma	K1, K12	2
Öğrenciler tarafından sevilme	K10, K12	2
<i>Emeğinin karşılığını alamama*</i>	K10	1
<i>Mesleğe ilgi ve istek duymama*</i>	K12	1
<i>Ailesinden ilgi görmeyen çocukları destekleme</i>	K8	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde; mesleği sevme, mesleki doyum ve mesleğe ilgi ve istek duyma gibi olumlu duygular içeren kodların öne çıktığı görülmüştür. Katılımcılardan K3, K7 ve K8 öğretmenlik mesleği ile ilgili görüşlerini açıklarken olumlu hislerini tanımlayan ifadeleri diğer katılımcılara göre daha belirgin şekilde kullanmışlardır. Katılımcılardan K3; *Anlayışlı, sabırlı, güler yüzlü, diksiyonu düzgün aktif, çalışkan ve işine aşık olmalıdır bir öğretmen*, şeklinde açıklama getirirken, K8; *Öğretmenlik bana göre cazip çünkü çocukları seviyorum. Çocuklarla zaman geçirmeyi, öğrendiğimi anlatmayı ve öğretmeyi çok seviyorum* açıklaması ile öğretmenlik mesleğine yönelik geliştirdiği olumlu algısının nedenlerini açıklamaktadır. Diğer taraftan, katılımcılardan K10 ve K12 olumlu görüşlerinin yanında birer tane olumsuz görüş de belirtmişlerdir. Katılımcıların ağırlıklı olarak olumlu hislerden bahsetmesi, mesleklerine yönelik tutumlarının da olumlu olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların öğretmenler hakkında üstün gördükleri özellikleri yansıtan kodları içeren tema *kişisel meziyetler* olarak adlandırılmıştır. Bu temadaki kodlar, “fedakâr olma”, “samimi olma”, “eleştirilere açık olma” gibi mesleğin manevi boyutuna ve mesleki değerlere vurgu yaptığından tutumun duyuşsal ögesi altında değerlendirilmiştir. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3 Kişisel Meziyetler Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Fedakâr olma	K2, K4, K5, K8, K10, K11	6
Mesleği yaşam tarzına dönüştürme	K6, K11, K12	3
İş disiplinine sahip olma	K7, K10	2
Çalışkan olma	K3, K10	2
Özgüven sahibi olma	K4, K9	2
Samimi olma	K10	1
Öğretmenlik yeteneğine sahip olma	K12	1
Azimli olma	K10	1
Emek verme	K10	1
Yaratıcı olma	K9	1
Sosyal becerilere sahip olma	K5	1
Eleştiriye açık olma	K9	1
Düzenli olma	K7	1
Mükemmeliyetçi olma	K5	1

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların fedakâr olma, mesleği yaşam tarzına dönüştürme, iş disiplinine sahip olma gibi üstün gördükleri özellikler ön plana çıkmıştır. Katılımcılardan K1 kişisel meziyetlerden bahsetmezken, diğer katılımcıların hepsi az ya da çok kişisel meziyetlerden bahsetmiştir. Buna göre atama bekleyen öğretmenler mesleklerine manevi değer yükledikleri yönünde ortak bir görüş bildirmişlerdir. Ayrıca, K10 öğretmenlerin sahip olduğu altı farklı kişisel meziyet tanımlamıştır. K10; *Emek gerektirir, sevgi demektir, özveri demektir, disiplinli çalışmak demektir. Azimli olmalı, çalışkan olmalı, disiplinli olmalı, öğrencilerine sevgi ve anlayışla yaklaşmalıdır. Bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır, alanında iyi olmalıdır. Bir öğretmen gündemi sürekli takip etmelidir* yorumunu getirmiştir. Bu durum K10’un diğer katılımcılara göre mesleğine daha manevi bir anlam yüklediği ve mesleğine yönelik tutumunun daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Katılımcıların mesleğin manevi boyutuna ve mesleki değerlere ilişkin inanmışlıkları bireylerin tutumlarının oldukça olumlu olduğunu göstermektedir.

Öğrenme-öğretme etkinliklerinden öte, öğretmenin öğrencilerinin benlik bilincinin gelişimini destekleyen bir sınıf iklimi oluşturmaya yönelik sergilediği “sabırlı”, “adaletli” ya da “dürüst olma” gibi meziyetleri içeren kodlar *demokratik öğretmen tavrı* teması altında toplanmıştır. Bu özellikler demokratik değerlere vurgu yaptığından tutumun duyuşsal ögesi altında değerlendirilmiştir. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4 Demokratik Öğretmen Tavrı Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Sabırlı olma	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9	9
Hoşgörülü olma	K3, K4, K7, K8, K9, K10	6
Adaletli olma	K4, K11	2
Güler yüzlü olma	K2, K3	2
Dürüst olma	K6	1
Güvenilir olma	K6	1
Tutarlı olma	K6	1
Vicdanlı olmalı	K11	1
Merhametli olma	K12	1
Öğrencileri karşılıksız sevme	K2	1

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların sabırlı ve hoşgörülü olma gibi demokratik özellikleri öğretmenlerle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Katılımcılardan K6 diğer katılımcılara göre demokratik öğretmen tavrına daha çok vurgu yapmıştır. Katılımcılardan K5; *İlk olarak sabır. Kesinlikle çok sabırlı olması gerekiyor bir öğretmenin* şeklinde bir açıklama yaparken, K8; *Hoşgörülü olmalı bir öğretmen kesinlikle ve sabırlı. Sadece alan bilgisiyile öğretmenlik yapmak yeterli değil* diyerek demokratik öğretmen tavrına vurgu yapmıştır. Sınıflardaki öğrenme-öğretme ortamının ve öğretmen tavırlarının demokratik olması gerektiğinin farkında olan öğretmenlerin, mesleklerine yönelik tutumları da daha olumlu olacaktır.

Öğretmenlerin bireylerin ya da toplumların gelişimindeki katkısına vurgu yapan kodlar *geleceği şekillendirme* teması olarak adlandırılmıştır. Bu durum katılımcıların mesleklerine manevi bir anlam yüklediklerini gösterdiğinden, bu tema tutumun duyuşsal ögesi altında ele alınmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5 Geleceği Şekillendirme Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Nitelikli insan yetiştirme	K4, K5, K7, K8, K10	5
İnsan hayatını etkileme	K2, K3, K4	3
Toplumun gelişmesine katkı sağlama	K1, K4	2
Ülkenin geleceğini şekillendirme	K7	1
Toplum mühendisliği	K6	1

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların çoğu, öğretmenlerin bireylerin ya da toplumların geleceğini şekillendirdiklerini düşünmektedir. Katılımcılardan K9, K11 ve K12 bu tema altında herhangi bir görüş belirtmemiştir. Diğer taraftan K4, öğretmenlerin hem bireylerin hem de toplumların gelişmesine katkı sağladığını düşünmektedir. K4; *Unutulmamalıdır ki bizim geleceğimizi en iyi şekilde temsil edecek kişiler öğretmenler ve bu öğretmenlerin yetiştireceği bilinçli, vatana millete hayırlı kişilerdir* açıklaması ile mesleğin toplumun geleceğindeki önemine dikkat çekmiştir. K6 ise "toplum mühendisliği" ifadesini kullanarak, toplumun gelişiminde öğretmenin rolünün altını çizmektedir. Bireylerin çok yönlü gelişimine katkı sağladığına inanan öğretmenlerin mesleğine yönelik tutumları da olumlu olacaktır.

Toplumun, öğretmenlik mesleği hakkındaki görüşlerini açıklayan kodları içeren tema, *toplumun mesleğe yönelik algısı* olarak isimlendirilmiştir. Bu tema daha çok

toplumun öğretmenler hakkında hissettiklerini ve bu mesleğe yükledikleri anlamı açıkladığından, tutumun duyuşsal ögesi altında sınıflandırılmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6 Toplumun Mesleğe Yönelik Algısı Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
<i>Mesleğin itibarsızlaştırılması*</i>	K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K11, K12	9
Mesleğin toplumsal statüsünün olması	K1, K4, K8, K9, K10, K12	6
Tatil süresinin yeterli olması	K4, K10, K11, K12	4
<i>Maddiyatın ön plana çıkması*</i>	K1, K2, K8	3
Mesleğe yönelik hem olumlu hem olumsuz algının olması	K7, K10	2
Kırsaldaki pozitif algı	K2, K6	2
<i>Mesleğin değersiz görülmesi*</i>	K12	1
<i>Mesleğin özelliklerinin toplum tarafından anlaşılabilmesi*</i>	K10	1
<i>Kadın mesleği olarak değerlendirilmesi</i>	K3	1
Mesleğin değerli görülmesi	K1	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların hemen hemen hepsi toplumun öğretmenlik mesleğine yönelik hem olumlu (mesleğin toplumsal statüsünün olması) hem de olumsuz (mesleğin itibarsızlaştırılması) algılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle tüm katılımcıların görüşleri hemen hemen benzerlik göstermektedir. Katılımcıların en çok değindikleri mesleğin toplum gözünde itibar kaybetmesidir. K2; *Öğretmenlik mesleği ayaklar altına alındı. Gidişatı da hiç iyi değil. Şartlar düzeltilmezse gittikçe değersizleşir* açıklaması ile günümüzdeki öğretmenlik mesleğine yönelik duruma dikkat çekmiştir. Aynı zamanda, katılımcılar mesleğin toplumsal bir statüsü olduğunu da düşünmektedir. Öğretmenlik mesleğinin toplum tarafından değerli görüldüğüne inanan öğretmenlerin mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olması beklenir.

Tutumun Bilişsel Ögesine Yönelik Bulgular

Mesleki yeterlik teması, katılımcıların bir öğretmenin sahip olması gereken yeterlikler hakkındaki görüşlerini içermektedir. Belirlenen kodlar incelendiğinde, katılımcıların meslekleri hakkındaki bilgi ve değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan farkındalıkları ön plana çıktığından bu tema bilişsel boyut altında yorumlanmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7 Mesleki Yeterlik Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Alan bilgisi	K2, K3, K4, K8, K9, K10, K12	7
Güncel yaklaşımları takip etme	K1, K4, K5, K10, K11, K12	6
Öğrencilerle etkili iletişim kurma	K2, K6, K9, K11, K12	5
Bilgiyi etkili aktarma	K1, K2, K3, K4, K12	5
Sınıftaki bireysel farklılıkları dikkate alma	K5, K10, K12	3
Etkili sınıf yönetimi	K1, K4, K10	3
Türkçeyi doğru kullanma	K2, K3, K7	3
Öğretebilme becerisi	K9, K12	2
İş disiplini	K7, K10	2
Mesleki farkındalık geliştirme	K1	1
Sorumluluk bilinci	K4	1
Pedagojik bilgi	K8	1
Teknolojiyi kullanma becerisine sahip olma	K9	1

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların görüşlerinde alan bilgisi, güncel yaklaşımları takip etme, öğrencilerle etkili iletişim kurma ve bilgiyi etkili aktarma yeterliklerinin öne çıktığı gözlenmiştir. Katılımcılardan K12, K10 ve K4 diğer katılımcılara göre belirgin şekilde daha çok yeterlikten bahsetmiştir. Mesleğe yönelik yeterlikleri; K12; *Öğretmenlik bir meslek olmaktan çok bence bir sanat. Bence bir insana bilgi aktarmak ve ona bunu inandırmak kolay bir iş değil. Bence bu yüzden öğretmenlik öğretebilme sanatıdır. Yetenek ve kabiliyet ister öncelikle merhametli olması gerekir. Karşısındaki bireylerin her birinin farklı özellikleri olduğunu unutmamalıdır, öğrencisine güven vermelidir. Alan bilgisi iyi olmalıdır, kendi alanındaki çalışmaları takip etmelidir. Çünkü bazen gündem çok hızlı değişiyor ve öğrenciler çok meraklı olabiliyorlar yeni konularda yorumuyla açıklamaktadır.* Bireylerin meslekleri ile ilgili yeterliklerin farkında olması, olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlayacaktır.

Katılımcıların öğretmenlerin çalışma koşulları hakkındaki değerlendirmelerini içeren kodlar *çalışma koşulları* temasını oluşturmaktadır. Burada katılımcıların çalışma koşullarına yönelik değerlendirmeleri ön plana çıktığından bu tema bilişsel öge altında sınıflandırılmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8 Çalışma Koşulları Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Uzun tatil süresinin olması	K4, K10, K11, K12	4
Olumlu çalışma koşulları olması	K1, K3, K12	3
Standart çalışma koşulları olması	K3, K4	2
<i>Olumsuz çalışma koşulları olması*</i>	K10	1
<i>Çalışma koşullarının okuldan okula değişkenlik göstermesi</i>	K7	1

* *Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.*

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcılardan K2, K5, K6, K8 ve K9'un öğretmenlerin çalışma koşulları hakkında bir değerlendirme yapmadıkları görülmektedir. Diğer taraftan K10

uzun tatil süresi olmasını olumlu bulurken, onun dışındaki çalışma koşullarının olumsuz olduğunu düşünmektedir. K7 ise çalışma koşullarının okuldan okula değişkenlik gösterdiğini belirtmiştir. Diğer katılımcıların değerlendirmeleri ise olumludur. Katılımcılardan K3; *Evet cazip bir meslek. Tatil günlerinin düzeni ve iş yükünün önceden bilinmesi insanı rahatlatıyor* yorumunu yapmıştır. Yine katılımcı K11; *Cazip bir meslek. Öğretmek zaman geçtikçe daha zevk vermeye başladı ve yaşamımın bir parçası oldu. Yeni şeyler okumak ve öğrenmek için zamanımın kalması da cazip yönlerinden. Yaz tatilinde dinlenmek ve araştırmak için yeteri kadar zaman bulabiliyorum* açıklaması ile tatil süresinin araştırmak ve dinlenmek için bir ihtiyaç olduğuna vurgu yapmıştır. Katılımcıların öğretmenlerin çalışma koşullarını olumlu olarak değerlendirmesi, mesleklerine yönelik tutumlarının da olumlu olduğunun bir göstergesidir.

Benzer şekilde *eğitim ortamlarının fiziksel koşulları* teması, katılımcıların eğitim ortamlarının fiziksel koşulları hakkındaki değerlendirmelerini içermektedir. Önceki temada olduğu gibi katılımcıların değerlendirmeleri ön plana çıktığından bilişsel öge ağır basmaktadır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9 Eğitim Ortamlarının Fiziksel Koşulları Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
<i>Donanım eksikliği*</i>	K1, K2, K6, K8, K11	5
<i>Sınıf mevcudunun kalabalık olması</i>	K2, K3, K6, K9, K11	5
<i>Sınıf mevcudunun az olması</i>	K1, K4, K7, K8, K12	5
<i>Laboratuvar için yetersiz fiziksel koşullar*</i>	K1, K10, K11	3
<i>Teknolojik alt yapı yetersizliği*</i>	K6, K10, K11	3
<i>Fırsat ve imkân eşitsizliği (kentsel/kırsal)*</i>	K5, K3, K4	3
<i>Yeterli donanıma sahip olma</i>	K9, K12	2
<i>Dersliklerin yetersiz olması*</i>	K3, K11	2
<i>Donanım ve alt yapının zamanla iyileşmesi</i>	K3, K7	2
<i>Fırsat ve imkân eşitsizliği (doğu/batı)*</i>	K6, K4	2
<i>Fırsat ve imkân eşitliği</i>	K5, K9	2
<i>Dersliklerin Yeterli olması</i>	K1	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların eğitim ortamının fiziksel koşullarına yönelik hem olumsuz (donanım eksikliği, sınıf mevcudunun kalabalık olması, laboratuvar ve teknolojik alt yapının yetersizliği) hem de olumlu (sınıf mevcudunun az olması, yeterli donanıma sahip olması, fırsat ve imkân eşitliği) değerlendirmelerinin olduğu belirlenmiştir. Ancak belirlenen kodlar genel olarak değerlendirildiğinde (21 olumsuz, 12 olumlu görüş) olumsuz yönde görüşün daha fazla olduğu görülmüştür. Katılımcı K6; *Araç gereç donanımı da yetersiz çoğu okulda. Tam bir donanım yok yani öğretmen ne alırsa kendi cebinden o var* şeklinde görüş belirtmiştir. K8 de; *Fiziksel çalışma koşulları gördüğüm kadarı ile yetersiz. Laboratuvar çoğu okulda yok bile. Araç gereç donanımı da çok geride. En temel malzemeler var sadece çoğu okulda* yorumunu yapmıştır. Katılımcılardan K11 ve K6, diğer katılımcılara göre eğitim ortamlarının fiziksel koşullarının daha olumsuz olduğunu düşünmektedir.

Bu nedenle eğitim ortamlarının koşulları düzeltildiğinde öğretmenlerin güdülenmesini sağlayacağından mesleklerine yönelik tutumları da olumlu yönde gelişecektir.

Katılımcıların öğretmenlik mesleğini neden seçtiklerini açıklayan kodlar *öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri* teması altında derlenmiştir. Hem birey hem de çevresinin öğretmenlik mesleği hakkındaki bilgi ve değerlendirmeleri sonucunda tercih yaptıkları görüldüğünden bu tema bilişsel boyut altında yorumlanmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10 Öğretmenlik Mesleğini Tercih Nedenleri Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Ailenin yönlendirmesi	K1, K3, K4, K7, K9, K11, K12	7
Öğretmenlik mesleğine ilgi duyma	K1, K4, K6, K7, K8, K10	6
Sürekliliği olan bir meslek	K7, K10, K11	3
Rol model olma isteği	K2, K6, K10	3
Aile mesleği olması	K1, K11	2
Öğretmeyi sevme	K3, K9	2
Şehir tercihi	K10	1
Tercih puanı	K11	1
Kadın mesleği olması	K3	1
Toplumsal statüsünün olması	K1	1
Kendi öğretmenini rol model alma	K9	1
Çevrenin yönlendirmesi	K3	1

Tablo 10 incelendiğinde, öğretmenlik mesleğini tercih nedenlerinin başında ailenin yönlendirmesi ve öğretmenlik mesleğine ilgi duyma kodları öne çıkmaktadır. Katılımcılar tercih nedenlerini açıklarken birden çok neden tanımlamışlardır. Katılımcılardan K1 ve K3 diğer katılımcılara nazaran daha fazla mesleğe yönelik tercih nedeni belirtmiştir. Katılımcı K1 mesleği tercih nedenini; *bu meslek benim idealimdi. Eğitimci bir aileden gelmemin yanı sıra toplumdaki yeri de beni etkilemişti. Ayrıca saygın bir meslek olduğu için ailem de tercih döneminde bana destek olmuştur* şeklinde açıklamaktadır. Öğretmenlik mesleğinin aile ve çevre tarafından önerilen bir meslek olması öğretmenlerin mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmesinde etkilidir şeklinde yorumlanabilir.

Mesleğin ekonomik boyutu teması, katılımcıların öğretmenlerin ekonomik koşulları hakkındaki görüşlerini içeren kodlardan oluşmaktadır. Bu görüşler ağırlıklı olarak öğretmenlerin gelirleri hakkında değerlendirmeler içerdiğinden bu tema bilişsel boyut altında tanımlanmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11 Mesleğin Ekonomik Boyutu Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
<i>Öğretmenlerin gelirinin yetersiz olması*</i>	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K11, K12	10
Öğretmenlerin gelirinin yeterli bulunması	K7, K10	2
<i>Öğretmenlerin yaşam standartlarının düşük olması*</i>	K11	1
<i>Ülke ekonomisindeki sıkıntıların yansınması*</i>	K1	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların öğretmenlerin gelirlerinin yetersiz olduğu yönündeki görüşünün baskın olduğu görülmüştür. K7 ve K11 dışındaki katılımcılar öğretmenlerin ekonomik koşullarını yetersiz olduğu görüşünde uzlaşmaktadır. K1; *Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğu söylenebilir. Fakat işin ekonomik kısmı düşünülürse daha cazip meslekler var tabii ki yorumunu yaparken, K2; Bana göre cazip bir meslektir. Maddiyattan çok manevi değerlere önem veren herkes için cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum. İşin maddi boyutunda pek cazip bir yanı yok* açıklamasının yapmıştır. Öğretmenlik mesleğinin ekonomik anlamda doyuma ulaşması mesleğe ilişkin güdülenmeyi artıracığından tutumu da olumlu yönde etkileyecektir.

Katılımcıların atama öncesi ve atama sonrasındaki sorunları tanımladıkları kodlar *eğitim politikaları* teması altında birleştirilmiştir. Bu temada katılımcılar genel olarak sürdürülen eğitim politikalarının çıktılarını değerlendirdiğinden, bu tema bilişsel boyut altında ele alınmıştır. Tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 12'da sunulmuştur.

Tablo 12 Eğitim Politikaları Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
<i>Atama sorununun olması*</i>	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K11, K12	9
<i>Eğitim sektörünün özelleşmesi *</i>	K1, K12	2
<i>Öğretmen atamalarının KPSS ile yapılması*</i>	K6, K8	2
<i>Evrak işlerinin yoğun olması*</i>	K9, K12	2
<i>Ücretli öğretmenlik uygulaması *</i>	K2	1
<i>Sözleşmeli öğretmenlik uygulaması*</i>	K3	1
<i>Eş durumu atamalarındaki sıkıntılar*</i>	K3	1
<i>Eğitim sistemindeki aksaklıklar*</i>	K4	1
<i>Kırsaldaki okulların ihmal edilmesi*</i>	K2	1
<i>Mevcut sistemdeki öğretmenlerin yetersiz algılanması*</i>	K2	1
<i>Mesleğin geleceğine yönelik belirsizlikler*</i>	K9	1
<i>Yönetici atama koşullarındaki iyileştirmeler</i>	K11	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların tamamının olumsuz görüş bildirdiği görülmüştür, özellikle atama sorununa vurgu yapan öğretmenler, eğitim sektörünün özelleşmesini ve KPSS ile atama yapılmasını eleştirmektedirler. Katılımcılardan K2 ve K12 eğitim politikalarına yönelik görüşlerini tanımlarken diğer katılımcılara göre daha fazla sayıda olumsuz değerlendirmede bulunmuşlardır. Katılımcılardan K11 ise bir olumlu bir

olumsuz tespitte bulunmuştur. Katılımcılardan K8; *Tekrar meslek seçsem bu mesleği seçmem. Atama sorunu çok canımı sıkıyor. Maddi ve manevi yönden çok yıprandım* ifadesi ile atanamamış olmanın getirdiği ruhsal ve ekonomik sorunları dile getirmiştir. K3 ise; *Atama şartları zorlaştığı sürece aileler çocuklarına bu mesleği seçtirmeyeceklerdir. Sözleşmeli öğretmenlik kaldırılmalı, eş durumu atamalar geri getirilmeli. Bu şartlarda insanların meslekten soğuyacağını öngörüyorum* açıklamasını yapmıştır. Katılımcılara göre, öğretmenlerin hem atama öncesi hem de atama sonrasında birçok sorunu vardır. Bu nedenle mevcut sitemdeki öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve atama bekleyen öğretmenlerin sorunlarına yönelik politikaların geliştirilmesi mesleğe yönelik tutumun da olumlu olmasını sağlayacaktır.

Tutumun Davranışsal Ögesine Yönelik Bulgular

Katılımcıların mesleki becerilerini nasıl edindiklerini ve geliştirdiklerini açıklayan kodlar, *mesleki beceri edinme kaynakları* teması altında derlenmiştir. Bu temada, katılımcıların mesleki becerilerini, gözlemleri ve kişisel tecrübeleri neticesinde elde ettikleri görüldüğünden davranışsal boyut altında değerlendirilmiştir. Tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13 Mesleki Beceri Edinme Kaynakları Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Deneyim yoluyla	K1, K2, K3, K4, K10	5
Model olarak	K8, K9, K10	3
Lisans eğitimi yoluyla	K2, K10	2
Gözlem yoluyla	K1, K8	2
Aile ortamı yoluyla	K10	1

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcılar ağırlıklı olarak deneyim yoluyla ve model olarak mesleki becerilerini edindiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan K10 mesleki beceri edinme yollarına ilişkin daha fazla kaynağı belirtirken, K5, K6, K7 ve K12 herhangi bir kaynağa değinmemişlerdir. K1 deneyimini şu şekilde açıklamaktadır; *Daha önce bir yıl kadar ücretli öğretmenlik deneyimim oldu. Bu deneyim sayesinde dersi kontrol etmeyi, çocuklarla daha iyi iletişim kurmayı ve öğretmenlik mesleğinin kolay ve zor yönlerini daha iyi öğrenme fırsatı yakaladım.* Mesleki becerilerin deneyim ve gözlem yoluyla elde edilmesi mesleğe yönelik farkındalık ve becerilerin geliştirilmesine olumlu katkıda bulunacağından, bireylerin mesleğe ilişkin tutumlarını da olumlu yönde geliştirecektir.

Katılımcıların bir öğretmenin sahip olduğu sosyal hakları ve sosyal yaşantısı hakkındaki görüşlerini içeren kodlar *mesleğin sosyal boyutu* teması olarak tanımlanmıştır. Ortaya çıkan kodlar incelendiğinde katılımcılar atandığında bir sendikaya üye olma ve sosyal yaşantısını sınırlama eğilimi gibi davranışlara gönderme yaptığından, bu tema davranışsal boyut altında yorumlanmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14 Mesleğin Sosyal Boyutu Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
<i>Kısıtlı bir sosyal hayatın olması*</i>	K4, K5, K11, K12	4
Sosyal bir meslek olması	K5, K7, K10	3
Sendika hakkının olması	K1, K8	2
<i>Öğretmeni asosyalleştirmesi*</i>	K6	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 14 incelendiğinde, katılımcılar öğretmenlerin sosyal hayatlarına ilişkin hem olumsuz (kısıtlı sosyal hayat) hem de olumlu (sosyal bir meslek olması) görüş belirtmiştir. K5 öğretmenlerin sosyal hayatının kısıtlı olduğunu diğer taraftan bu mesleğin sosyal bir meslek olduğunu ifade etmiştir. Diğer taraftan, katılımcıların yarısına yakını (K2, K3, K6, K7, K9, K11, K12) öğretmenlik mesleğinin sosyal boyutuna yönelik herhangi bir görüş bildirmemişlerdir. Katılımcı K4; *Ülkemizde öğretmenlerin ekonomik ve sosyal yönden çok iyi olduğunu söyleyemeyeceğim ama çok kötü bir seviyede olduğunu da düşünmüyorum. Tabii öğretmenlere verilen maaşların yeterli olduğunu da düşünmüyorum açıkçası. Bu sosyal hayatı olumsuz yönde etkiler bence* açıklaması ile öğretmenlerin ekonomik koşullarının sosyal yaşamlarını olumsuz etkilediğine dikkat çekmiştir. Öğretmenlerin sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve bununla birlikte toplumla doğrudan ve sağlıklı bir etkileşim kurması mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirmelerini destekleyecektir.

Katılımcıların öğretmenlerin kendi aralarındaki ilişkilere gönderme yaptıkları kodlar, *meslektaşlarla ilişkiler* temasını oluşturmaktadır. Katılımcıların meslektaşlar arasındaki ilişkilere yönelik görüşlerini gözlemleri ve kişisel tecrübeleri neticesinde elde ettikleri görüldüğünden davranışsal boyut altında değerlendirilmiştir. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15 Meslektaşlarla İlişkiler Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Meslektaşlar arası dayanışma/iletişim	K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12	7
<i>Meslektaşlarıyla etkili iletişim kuramama*</i>	K1, K2, K3, K4, K10	5
<i>Meslektaşlar arası gruplaşma*</i>	K3, K7	2
<i>Cinsiyetler arası gruplaşma*</i>	K6	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 15 incelendiğinde katılımcılar, meslektaşlarla ilişkilerine yönelik hem olumlu (meslektaşlar arası dayanışma/iletişim) hem de olumsuz (meslektaşlarıyla etkili iletişim kuramama) görüş bildirmişlerdir. Katılımcılardan K7 mezuniyet sonrası herhangi bir mesleki deneyimi olmamasına karşın hem olumlu hem de olumsuz görüş beyan etmiştir. Yine katılımcılardan K10 da meslektaşlarla ilişkilerine yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmede bulunmuştur. Katılımcılardan K5, K8, K9, K11 ve K12 meslektaşlar ile ilişkilere yönelik sadece olumlu görüş belirtirken; K1, K2, K3, K4 ve K6 ise olumsuz yönde

görüş belirtmişlerdir. Bu konuda K8; *Meslektaşlar ile ilişkiler gayet ılımlı. Rekabet ortamı olmadığı için herkes birbirine yardımcı oluyor* yorumunu getirmiştir. K10 ise; *Meslektaşlarla saygı ve sevgiyi yakalamışsanız çalışma koşulları çok iyi olabiliyor. Huzurlu bir ortam oluşuyor. Eğer yakalayamamışsan tabii ki kötü bu öğrencilere de yansıyor* diyerek meslektaşlar arasındaki dayanışma ve olumlu iletişimin okul ortamındaki çok boyutlu etkisine dikkat çekmiştir. Öğretmenlerin meslektaşlarla olumlu iletişim kurulması gerektiğinin farkında olmaları ve bu yönde tavır sergilemeleri mesleğe yönelik tutumlarının olumlu yönde gelişmesini sağlayacaktır.

Benzer şekilde katılımcıların öğretmenler ve veliler arasındaki ilişkilere gönderme yaptıkları kodlar, *veliyle ilişkiler* temasını oluşturmaktadır. Katılımcılar gözlemleri ve kişisel tecrübeleri neticesinde görüş bildirdiğinden ve bununla birlikte genel olarak veliler tarafından sergilenen davranışları tanımladığından, bu tema davranışsal boyut altında yorumlanmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16 Veliyle İlişkiler Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
Veli-öğretmen işbirliği	K2, K4, K5, K6, K12	5
İlgisiz veli profili*	K4, K10, K11	3
Müdahaleci veli profili*	K3, K7	2
Velilerin öğretmene kolayca ulaşması	K1, K12	2
Velilerin öğretmeni çocuklarının sınav sonuçlarına göre değerlendirmesi*	K7, K9	2
Velilerin çocuklarının hatalarını görmezden gelmesi*	K8, K12	2
Öğretmenlerin yetkililere haksız şikâyet edilmesi*	K3	1
Doğudaki velilerin öğretmene daha çok kıymet vermesi	K9	1
Bilinçli veli profili	K12	1
Velinin öğretmene gösterdiği değer azalması*	K3	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 16 incelendiğinde, katılımcıların velilerin hem olumlu (veli-öğretmen iş birliği, velilerin öğretmene kolayca ulaşması) hem de olumsuz (ilgisiz veli profili, müdahaleci veli profili) davranışlarını tanımladıkları kodların öne çıktığı görülmüştür. Katılımcılardan K12 veli-öğretmen ilişkisine yönelik olumlu düşünce ve davranışları tanımlayan ifadeleri diğer katılımcılara göre daha belirgin bir şekilde kullanmıştır. Öte yandan K4 bir olumlu birde olumsuz görüş belirtmiştir. Katılımcı K1; *Veliler ile ilişkiler bana göre olumludur. Artık veliler istedikleri zaman öğretmenlere ulaşabilmektedirler. Her veli öğrencisinin hocası ile istediği zaman görüşür ve öğrencisi hakkında fikir elde edebilir* şeklinde görüş belirterek velilerin yaklaşımına ilişkin olumlu bir açıklama getirmiştir. Diğer taraftan Katılımcı K7 ise; *Veliler sadece not odaklı düşündükleri için öğretmenin notları şişireni daha kıymetli onların gözünde. Çocuğum bir şey öğrensün, insan olsun her şeyden önce diyen insan sayısı azalıyor gittikçe* ifadesi ile velilerin bazı tutumlarını eleştirmektedir. Katılımcılar veli öğretmen işbirliğinin önemine dikkat çekerken, aynı zamanda veli davranışlarının çocukları lehinde sübjektif olduğunu düşünmektedir. Eğitim ortamlarında anlayış ve işbirliği üzerine tasarlanmış veli-öğretmen ilişkilerine yönelik davranışlar, bireylerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını da olumlu yönde destekleyecektir.

Katılımcıların öğretmenler ile yöneticiler arasındaki ilişkilere gönderme yaptıkları kodlar ise *yönetim boyutu* teması altında birleştirilmiştir. Benzer şekilde katılımcılar genel olarak sergilenen yönetici tavırlarına vurgu yaptığından, bu tema davranışsal boyut altında ele alınmıştır. Bu tema altında belirlenen kodlar, katılımcılar ve frekansları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17 Yönetim Boyutu Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	Katılımcılar	f
<i>Demokratik olmayan yönetici tavrı*</i>	K1, K3, K4, K8, K10, K12	6
<i>Yöneticilik becerisi eksikliği*</i>	K3, K4, K10	3
Yöneticilerin tavırlarının okuldan okula değişkenlik göstermesi	K2, K5, K6	3
Demokratik yönetici tavrı	K9, K11	2
<i>Özel sektördeki yönetimin öğretmenlerden abartılı beklentisi*</i>	K12	1

* Olumsuz ifadeler içeren kodları belirtmek için italik yazı tipi kullanılmıştır.

Tablo 17 incelendiğinde, yönetim boyutuna yönelik “demokratik olmayan yönetici tavrı” ve “yönetici becerisi eksikliği” şeklinde olumsuz kodların oldukça öne çıktığı görülürken, “yöneticilerin tavırlarının okuldan okula değişkenlik göstermesi” koduyla da hem olumlu hem de olumsuz bir duruma gönderme yapıldığı görülmektedir. Katılımcılar yönetici davranışlarını genel olarak olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Ancak katılımcılardan K9 ve K11 yönetici davranışlarına yönelik olumlu bir tanımlama kullanmıştır. Daha önce mesleki bir deneyimi olmayan K7 ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Katılımcı K3; *Daha anlayışlı ve daha bilgili müdürlere ihtiyaç var. Sadece o masada oturmakla olmuyor bence. Yönetimde de çok eksiklikler var* açıklaması ile yönetici tavırlarındaki olumsuzluklara eleştiri getirmektedir. Bu durum her kademedeki yöneticinin göstereceği demokratik davranışların, öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesinde etkili olacağı şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, atama bekleyen öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bununla birlikte, tutum kavramı katılımcıların görüşleri doğrultusunda duyuşsal-bilişsel-davranışsal öğeler dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların tutum nesnesiyle ilişkili duygularını yansıttıkları ifadeler duyuşsal, tutum nesnesi hakkındaki bilgi ve değerlendirmelerini içeren ifadeler bilişsel ve tutum nesnesine yönelik davranış ya da davranışsal eğilimlerini açıklayan ifadeler ise davranışsal öğe altında değerlendirilmiştir. Tutumun bu üç ögesi arasındaki etkileşimler oldukça karmaşık olduğundan (Smith, 1968; Krech, Crutchfield ve Ballachey, 1962), bir tema altında toplanan kodlarda tutumun hangi boyutu öne çıkmışsa ilgili tema o öğe altında sınıflandırılmıştır.

Bulguların incelenmesi sonucunda ortaya çıkan temalardan beş tanesi duyuşsal öğe altında değerlendirilmiştir: “duyuşsal özellikler”, “kişisel meziyetler”, “demokratik öğretmen tavrı”, “geleceği şekillendirme” ve “toplumun mesleğe yönelik algısı”. Katılımcıların ağırlıklı

olarak olumlu hislerinden bahsettikleri, mesleklerine manevi bir anlam yükledikleri, öğrenme-öğretme ortamının ve öğretmen tavırlarının demokratik olması gerektiğini düşündükleri, öğretmenlerin bireylerin çok yönlü gelişimine katkı sağladığına inandıkları görülmüştür. Buna göre, tutumun duyuşsal ögesi dikkate alındığında atama bekleyen öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları genel olarak olumlu bulunmuştur. Diğer taraftan katılımcılar, toplumun öğretmenlik mesleğini hem olumlu hem de olumsuz algıladığını düşünmektedir. Politika belirleyiciler, mesleğin itibarını artırmaya yönelik önlemler aldığında mesleğin toplum gözündeki statüsü artacak, dolayısıyla öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları da olumlu şekilde etkilenecektir.

Tutumun bilişsel ögesi altında altı temanın toplandığı görülmüştür: “mesleki yeterlik”, “çalışma koşulları”, “eğitim ortamlarının fiziksel koşulları”, “öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri”, “mesleğin ekonomik boyutu” ve “eğitim politikaları”. Katılımcıların genel olarak farklı yeterliklere vurgu yaparak mesleğin yeterliklerinin farkında oldukları, çalışma koşullarını olumlu buldukları ve hem kendi hem de çevrelerinin öğretmenlik mesleği hakkındaki bilgi ve değerlendirmeleri sonucunda bu mesleği tercih ettikleri görülmüştür. Benzer şekilde, Aydın ve Sağlam (2012) da yaptıkları nicel çalışmada kendini yetiştirmek için öğretmenlik mesleğini tercih eden öğretmen adaylarının, mecbur kaldıkları için tercih edenlere göre öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğunu bulmuşlardır. Ancak katılımcılar, eğitim ortamlarının fiziksel koşullarının yetersiz olduğunu düşünmekte, öğretmenlerin gelirlerini yetersiz bulmakta ve atama sorunu, eğitim sektörünün özelleşmesi ve KPSS ile atama yapılması gibi eğitim politikalarını eleştirmektedirler. Bu bulgular ışığında, tutumun bilişsel ögesi açısından katılımcıların üç temada olumlu diğer üç temada ise olumsuz tutumlara sahip olduğu söylenebilir. Eğitim ortamlarının koşulları düzeltildiğinde, öğretmenler ekonomik anlamda doyuma ulaştıklarında ve mevcut sitemdeki öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve atama bekleyen öğretmenlerin sorunlarına yönelik politikalar geliştirildiğinde, öğretmenlerin güdülenmesi sağlanacağından mesleklerine yönelik tutumları da olumlu yönde gelişecektir.

Tutumun davranışsal ögesi altında ise beş tema derlenmiştir: “mesleki beceri edinme kaynakları”, “mesleğin sosyal boyutu”, “meslektaşlarla ilişkiler”, “veliyle ilişkiler” ve “yönetim boyutu”. Atama bekleyen öğretmenlerin genel olarak mesleki becerilerini deneyim ve gözlem yoluyla elde ettikleri görülmüştür. Diğer taraftan mesleğin sosyal boyutuna, meslektaşlar arası ilişkilere ve velilerle ilişkilere yönelik hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler ile yöneticiler arasındaki ilişkilere yönelik ise olumsuz kodların oldukça öne çıktığı görülmüştür. Buna göre, diğer tutum öğelerinden farklı olarak atama bekleyen öğretmenlerin davranışsal boyutta genel olarak bir tema altında görüş farklılıklarına sahip oldukları dolayısıyla tutumlarının olumlu ve olumsuz olmak üzere çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Öğretmenlerin sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, meslektaşlarla olumlu iletişim kurulmasını destekleyici okul kültürünün oluşturulması, anlayış ve işbirliği üzerine tasarlanmış veli-öğretmen ilişkisinin desteklenmesi ve yöneticilerin demokratik davranışlar sergilemesi, öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesinde etkili olacaktır.

Elde edilen bulgular tutumun üç ögesi dikkate alınarak yorumlandığında; duyuşsal öge açısından atama bekleyen öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu, bilişsel öge açısından bazı temalarda olumlu bazı temalarda olumsuz görüşlerin ağırlık kazandığı ve davranışsal öge açısından ise bir tema altında hem olumlu hem olumsuz görüşlerin yer aldığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, atama bekleyen öğretmenler meslekleri ile ilgili eleştirilerde bulunsalar da mesleklerine yönelik tutumlarını açıklarken olumlu ifadelerin daha baskın olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlar Kaysi ve Gürol (2016)'un görev yapmakta olan öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarını inceleyen çalışmasının sonuçları ile farklılaşmaktadır. Kaysi ve Gürol (2016) tarafından gerçekleştirilen nitel araştırmada öğretmenlerde, olumsuz tutum ifadelerinin olumlu tutum ifadeleri ile karşılaştırıldığında, olumsuz tutum ifadelerinin daha çok olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışma tutumun üç boyutlu kuramsal yapısına göre yorumlanmıştır. Ancak alanyazın incelendiğinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun genellikle bir bütün olarak tek boyutlu incelendiği görülmektedir (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Bulut, 2009; Özder, Konedralı, ve Zeki, 2010; Üstüner, 2006). İlerde yapılacak çalışmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların bu üç öge etrafında incelenmesi önerilmektedir. Bu araştırma daha önce KPSS sınavına göre atanamamış ve hali hazırda KPSS kursuna devam eden, atama bekleyen öğretmenlerin görüşlerine dayalı nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşme yolu ile elde edilmiş veriler ile sınırlıdır. Bu nedenle öğretmen eğitimcileri, politika belirleyiciler, yöneticiler ve veliler gibi farklı grupların öğretmenlere ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceleyen hem nicel hem de nitel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Aydın, R. ve Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 257-294.
- Bayhan, P. (2009). İlköğretim okulları birinci kademe sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile iş doyumları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bozca, S. (2015). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile iş doyumları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(2), 83-97.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi Örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., ve Turner, L. A., (2015). *Araştırma Yöntemleri. Desen ve Analiz.*(Çeviren: Ahmet Apay). Anı Yayıncılık:Ankara.
- Hacıömeroğlu, G. ve Şahin-Taşkın, Ç. (2010). Fen bilgisi öğretmenliği ve ortaöğretim fen ve matematik alanları (OFMA) eğitimi bölümü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1),77-90.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim.* (5. Baskı). Beykent Üniversitesi Yayınevi: İstanbul.
- Kaysi, F. ve Gürol, A. (2016). Öğretmenlik mesleğine yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2) 230-240.

Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. Nitel araştırma. Yöntem teknik, analiz ve yaklaşımları. (ss.253-266). (Editörler: Seggie, Fatma Nevra & Bayburt, Yasemin). Anı Yayıncılık: Ankara

Krech, D., Crutchfield, R. S. ve Ballachey, E. L. (1962). Individual in Society. A Textbook of Social Psychology. McGraw-Hill:London.

Odabaş, S. (2010). Öğretmen adaylarının KPSS sınavına ilişkin görüşleri (Ankara örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Özder, H., Konedralı, G. ve Zeki, P. C. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 16(2), 253-275.

Rosenberg, M. J. ve Hovland, C. I. (1960) Cognitive, affective and behavioral components of attitudes. M. J. Rosenberg ve diğerleri. (Ed.) Attitude organization and change. (kitabında) (s. 1-14). New Haven : Yale University Press.

Serin, K. M., Güneş, M. A. ve Değirmenci, H. (2015). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleğe yönelik kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. Cumhuriyet International Journal of Education- CIJE, 4(1), 21-34.

Smith, M. B. (1968). Attitude change. International encyclopedia of the Social Sciences (s.458-467). Crowell Collierand Mac Millan.

Süral, S. (2013). İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin öğretme stilleri, sınıf yönetimi yaklaşımları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Tufan, Z. (2016). Fen bilgisi öğretmenlerinin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öz-yeterlilikleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Uyanık, G. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: boylamsal bir araştırma. Karaelmas Journal of Educational Sciences, 5, 196-206.

Üstüner, M.(2006).Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. 45, 109-127.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (10. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, F. (2017). Kamu personeli seçme sınavına (KPSS) hazırlanan öğretmen adaylarının sınav kaygısına bağlı olarak tükenmişlik düzeyi ve psikolojik dayanıklılıkları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Zoroğlu, Ö. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin mesleğe yönelik tutumları, mesleki benlik saygıları ile iş doyumları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

SUMMARY

A Qualitative Study on Attitudes of Teachers waiting for Their Assignment towards Their Profession

Keywords: Attitude, attitudes towards teaching profession, teachers waiting for their assignment, qualitative research, phenomenology

Introduction

Several definitions of attitude are existed in the literature. One of which was done by Smith (1968, p.458): “ the concept of attitude, although variously defined, is most commonly employed to designate inferred dispositions, attributed to an individual, according to which his thoughts, feelings, and perhaps action tendencies are organized with respect to a psychological object.” Attitude is composed of three components: affective, cognitive and behavioral components (Krech, Crutchfield & Ballachey, 1962). The affective component describes individual’s feelings related to an attitudinal object; while, the cognitive component consists of individuals beliefs about the object. Finally, the behavioral component reflects the action tendencies associated with the object. Although attitude is composed of three components, the interactions among these components are fairly complex (Krech, Crutchfield & Ballachey, 1962; Smith, 1968). Attitude has been the subject of several research including social sciences since it is one of the most important concepts explaining human behavior. Similarly, in the field of educational sciences, there have been several studies on the attitudes of teachers, who are the crucial part of the education system and shaping the future of individuals and societies, towards their profession. In the literature, although the studies conducted with pre-service and in-service teachers have come to the forefront, studies examining attitudes of teachers waiting for their assignment have been limited. To fill this gap defined in the literature; this study aimed to examine attitudes of teachers waiting for their assignment towards their profession.

Method

The phenomenological design as a type of qualitative research was employed in this study. The study group was determined according to the criterion sampling method. The participants were consisted of 12 teachers waiting for their assignment and following a Public Employee Selection Examination (PESE) preparation program in a private institution in the province of Çankaya, Ankara. The data were obtained through interviews using a structured interview form developed by the researchers. The codes resulting from the content analysis technique were arranged under 16 themes.

Results and Discussion

The emerged themes were categorized under the three components of attitude variable: affective, cognitive and behavioral components. Five themes were defined under the affective component: affective characteristics, personal merits, democratic teacher manner, shaping the future and perceptions of the society towards teaching profession. It was seen that the teachers waiting for their assignment expressed positive feelings related to their profession, put a spiritual meaning on their profession, thought that the learning-teaching environment and the teachers' manner should be democratic and believed that the teachers contributed to the development of the individuals. On the other hand, the participants thought that the society perceived the teaching profession both positively and negatively. When the affective component of attitude was taken into consideration, the attitudes of the teachers who were waiting for their assignment were generally found to be positive.

On the other hand, the cognitive component was composed of six themes: occupational proficiency, working conditions, physical conditions of the educational environments, reasons for selecting the teaching profession, financial dimension of the profession and educational policies. It was found that the participants were mostly aware of the competencies of their profession, found working conditions generally positive, and chose their profession as a result of knowledge and evaluations of themselves and their environment. However, the participants thought that the physical conditions of educational environments were inadequate, found teachers' incomes insufficient and criticized educational policies such as the assignment problem, the privatization of the educational institutions and the assignment through a nationwide examination. In the light of these findings, it could be said that in terms of cognitive component of attitude, participants had positive attitudes in three themes and negative attitudes in the other three themes.

Finally, five themes were gathered under the behavioral component of attitude: sources of occupational proficiency, social dimension of the profession, relations with colleagues, relations with the parents and administration dimension. It was seen that the teachers waiting for their assignment generally developed their professional skills through personal experience and observation of others. On the other hand, they expressed both positive and negative opinions regarding the social dimension of their profession, the relations among colleagues and the relations with the parents. Additionally, negative codes came to the forefront regarding the relationship between teachers and administrators. According to this, it could be said that different from the other attitude components, the teachers waiting for their assignment had different opinions under a theme in the behavioral dimension. Therefore their attitudes varied to be positive and negative.

EK-1: YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

- 1.Öğretmenlik mesleğini nasıl tanımlarsınız?
- 2.Bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler nelerdir?
- 3.Bu özelliklere sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Bu özellikleri nasıl edindiniz?
- 4.Öğretmenlik mesleğine toplumun bakış açısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunun nedenleri neler olabilir?
- 5.Ülkemizde öğretmenlerin durumunu ekonomik ve sosyal yönden nasıl değerlendirirsiniz?
- 6.Ülkemizde öğretmenlerin çalışma koşulları hakkında neler düşünüyorsunuz? Fiziksel koşullar (öğretmenler odası ya da diğer sınıfların yapısı, okulun araç gereç donanımı, teknolojik altyapı, laboratuvar imkânları vb.)
- 7.Öğretmenlik mesleğini neden tercih ettiniz? Öğretmenlik, size göre cazip bir meslek midir?
- 8.Öğretmenlik mesleğinin sevdiğiniz yönleri nelerdir? Neden böyle düşünüyorsunuz?
- 9.Öğretmenlik mesleğinin sevmediğiniz yönleri nelerdir? Neden böyle düşünüyorsunuz?
- 10.Meslek seçim aşamasında olan bir öğrenciye, öğretmenlik mesleğini önerir misiniz? Neden?
- 11.Tekrar meslek seçme imkânınız olsa öğretmenlik mesleğini tercih eder misiniz? Neden?
- 12.Ülkemizde öğretmenlik mesleğinin geleceğine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Gelecekte ne gibi değişikliklerin olacağını öngörüyorsunuz?